

ASEAN Insight

● ศ.ดร.วลัยลักษณ์ อีตรีวงศ์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยมากที่สุดในกลุ่มของอุตสาหกรรมด้วยกัน จากสถิติการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ช่วงครึ่งปีแรกตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน 2555 โดยเฉลี่ยมีมูลค่าการส่งออกรวม 3,582.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวลดลงร้อยละ 15.61 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2554 โดยแบ่งเป็นสิ่งทอ 2,099.1 ล้านดอลลาร์ เครื่องนุ่งห่มของไทย 1,483.7 ล้านดอลลาร์ ขยายตัวลดลง 19.00% และ 10.34% ตามลำดับ โดยมูลค่าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และ อาเซียน

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมขั้นปลายน้ำของระบบโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ครบวงจร ถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้ลูกค้ายังคงให้ความสนใจ อีกทั้งคุณภาพของสินค้าของไทยเป็นที่ยอมรับ ส่งผลให้ในแต่ละปีมีปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูงและมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ซับซ้อนมากนัก เน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor Intensive) **ดังรูปที่ 1** แต่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ค่อนข้างสูง โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์นั้นจะขึ้นอยู่กับ การออกแบบ คุณภาพวัตถุดิบ และคุณภาพของทักษะแรงงาน

อดีตที่ผ่านมา อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ได้สร้างงานให้กับผู้ใช้แรงงานในประเทศเป็นอย่างดี ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มมีระดับการศึกษาไม่สูงนัก แต่ใช้ทักษะความชำนาญในการทำงานเป็นหลักและรายได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับเดียวกับค่าจ้างขั้นต่ำ ส่วนจำนวนโรงงานและการจ้างงานส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็ก ขณะที่จำนวนแรงงานซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันกลับมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจาก **แรงงานที่มีอยู่นั้น เมื่อได้รับการพัฒนาฝีมือ ไปถึงระดับหนึ่งก็มักจะย้ายไปสู่อุตสาหกรรมอื่น** เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น

แรงงานบางส่วนย้ายไปทำงานห้างร้านต่างๆ นับว่ามีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากลักษณะ

งานที่สะดวกสบายมากขึ้น ทำให้อุตสาหกรรมประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แล้วยังประสบปัญหาการปรับขึ้นของค่าแรงขั้นต่ำเป็น 300 บาทต่อวัน ส่งผลให้การ

ผลิตเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านจนอาจทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้ ทำให้ผู้ว่าจ้างส่วนหนึ่งได้ย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นที่มีค่าแรงต่ำกว่า เช่น ประเทศเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน บังกลาเทศ และ อินเดีย เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยจะต้องเร่งให้มีการพัฒนาการออกแบบ

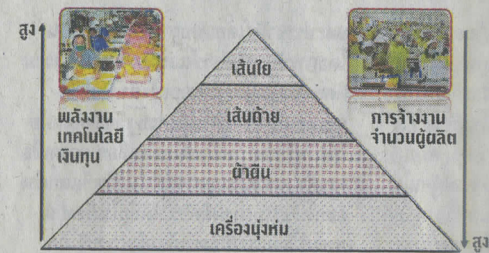
ตารางที่ 1 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทยไปยังตลาดโลก

มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ผลิตภัณฑ์	รายปี			ปี-ต่อ-ปี		อัตราการขยายตัวปี-ต่อ-ปี
	2552	2553	2554	2554	2555	
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	6,442.3	7,676.2	8,255.3	4,245.4	3,582.8	-15.61
สิ่งทอ	3,481.3	4,470.3	4,980.3	2,590.6	2,099.1	-19.0
เส้นใย	515.8	749.2	922.8	479.6	401.9	-16.19
เส้นด้าย	740.0	1,044.8	1,103.1	626.1	414.6	-33.77
ผ้าผืน	1,166.1	1,452.7	1,641.9	827.0	709.2	-14.25
เศษสิ่งทอ	322.6	365.5	322.7	168.4	131.1	-22.13
สิ่งทออื่นๆ	736.80	858.10	989.80	489.50	442.30	-13.72
เครื่องนุ่งห่ม	2,961.0	3,205.0	3,275.0	1,654.8	1,483.7	-10.34

ที่มา : ข้อมูลปรากฏในบัญชีรายชื่อระบบบัญชีการส่งออก โดยราชบัณฑิตยสถานเอกสาร 2555 http://www.thaitextile.org/main/documents/รายงานประจำปี/Disri_2555.pdf

การปรับรูปแบบโซ่อุปทานอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มรับอาเซียน

รูปที่ 1 อธิบายการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ประกอบด้วย: เงิน, เส้นใย, เส้นด้าย, ผ้าผืน, เครื่องนุ่งห่ม (2540)

ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างสินค้าที่เป็นตราสินค้า (Brand Name) ของไทยเอง และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีความรวดเร็วและแม่นยำขึ้น รวมทั้งการปรับรูปแบบโซ่อุปทานโดยเข้าไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันหรือลดต้นทุนการผลิตโดยการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า การเปิดการค้าเสรีภายใต้กรอบ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นั้น จะก่อให้เกิดการขยายตลาดโอกาสทางการค้าและการลงทุน สร้างอำนาจการต่อรองและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้มีการปรับโครงสร้างของโซ่อุปทานใน

อุตสาหกรรมใหม่ (Supply Chain Redesign) เพื่อให้ลดความซับซ้อนลง เกิดการรวมตัวกันทางเครือข่ายทางธุรกิจใหม่ หรือปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ในโซ่อุปทาน รวมทั้งการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค ASEAN

เนื่องจากสามารถแก้ปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งค่าแรงที่ปรับตัวสูงขึ้นด้วย

รูปที่ 2 ฝั่งของอาเซียนประกอบด้วย: ฟิลิปปินส์, มาเลเซีย, ไทย, พม่า, สิงคโปร์, เวียดนาม, บรูไน, กัมพูชา, ลาว, อินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตาม การย้ายฐานการผลิตหรือการปรับรูปแบบโซ่อุปทานใหม่ของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีอาเซียนนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งเชิงรุกและเชิงรับให้แก่ผู้ประกอบการไทย ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (วช.- สกว.) ให้ดำเนินการศึกษาวิจัยภายใต้โครงการการบูรณาการการปรับรูปแบบโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นหนึ่งในสี่ของอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและเร่งด่วนที่ได้รับการคัดเลือกให้ศึกษาและการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการไทยในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

รวมทั้งสำรวจเปรียบเทียบเคียงถึงศักยภาพด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทานกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนที่มีศักยภาพในการที่ผู้ประกอบการไทยจะเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยในโอกาสต่อไป